

**«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры»
акционерлік қоғамы жанындағы Қоғамдық кеңес отырысының
№16 хаттамасы**

26 ақпан 2021 жыл

Алматы қ.

Өткізілу форматы: онлайн (Cisco Webex Meetings)

ҚАТЫСҚАҢДАР:

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» акционерлік қоғамы жанындағы Қоғамдық кеңес (бұдан әрі – Кеңес, ҚК) мүшелері

- 1) Бурабаев Ерлан;
- 2) Ледовских Ирина;
- 3) Сейпульник Евгений;
- 4) Алёхова Александра;
- 5) Батищева Татьяна;
- 6) Джолдасбеков Азамат;
- 7) Мамажанов Адиль;
- 8) Нурабаев Жомарт;
- 9) Своик Пётр;
- 10) Тажибекова Жумагуль.

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» акционерлік қоғамының (бұдан әрі – БЖЗҚ) өкілдері (дауыс беру құқығынсыз):

- 1) Курманов Ж.Б., «БЖЗҚ» АҚ Басқарма Төрағасы;
- 2) Егеубаева С.А., «БЖЗҚ» АҚ Басқарма Төрағасының орынбасары;
- 3) Фазылова К.Н., «БЖЗҚ» АҚ Стратегиялық даму департаменті директорының орынбасары;
- 4) Темирлан А., «БЖЗҚ» АҚ Стратегиялық даму департаменті Стратегия және талдау басқармасының бас маманы»;
- 5) Байғалиева З.Ж., «БЖЗҚ» АҚ зейнетақы активтерін есепке алу және есептілік департаментінің директоры;
- 6) Акмаева М.А., «БЖЗҚ» АҚ Жұртшылықпен байланыс департаменті БАҚ-пен байланыс басқармасының бастығы, ҚК хатшысы.

Отырысқа Кеңестің 10 мүшесі қатысты. Кворум бар.

КҮН ТӘРТІБІ

- 1) «БЖЗҚ» АҚ 2020 жылғы қызметі туралы есеп («БЖЗҚ» АҚ Стратегиялық даму департаменті»)
- 2) Зейнетақы жинақтарын тұрғын үй жағдайларын жақсартуға мерзімінен бұрын пайдалану. Алғашқы нәтижелер
- 3) Зейнетақы жинақтарын мерзімінен бұрын пайдалану кезінде жеке табыс салығын төлеуді түсіндіру.
- 4) MMGPI әлемдік зейнетақы жүйелері тиімділігінің индексі («БЖЗҚ» АҚ Стратегиялық даму департаменті)
- 5) Кеңес мүшесі П. В. Своиктің зейнетақы жүйесін одан әрі дамыту жөніндегі ұсынысын талқылау
- 6) Ұйымдастыру мәселелері.

ҚАРАЛДЫ:

Күн тәртібіндегі 1 мәселе бойынша «БЖЗҚ» АҚ Стратегиялық даму департаменті директорының орынбасары Камиля Фазылова сөз сөйледі. Ол Қордың өткен 2020 жылғы қызметі туралы есеп берді. Есепке сәйкес, 2021 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша БЖЗҚ салымшыларының шоттарында 12,9 триллион теңге сомаға зейнетақы жинақтары қалыптастырылған. Бір жыл ішінде, яғни 01.01.2020 жылдан 01.01.2021 жылға дейін сома 2,1 трлн теңгеге немесе 20% - ға ұлғайды.

Зейнетақы жинақтары сомасының өсуі көп жағдайда елеулі инвестициялық табыстың арқасында ұлғайғанын атап өту маңызды. Осылайша, 2020 жылы Қор салымшыларына 1,2 трлн теңгеден астам таза инвестициялық табыс есептелді, бұл өткен 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 578,1 млрд теңгеге (өсім 90%) артық. Бұл ретте, инвестициялық табыс зейнетақы жарналарының сомасынан асып түскенін атап өткен жөн. Зейнетақы жарналары 1,1 трлн теңге мөлшерінде түсті, бұл да 2019 жылғы көрсеткіштен 94,8 млрд теңгеге немесе 10% - ға асты.

БЖЗҚ Басқарма төрағасы Жанат Құрмановтың айтуынша, өткен жыл оңай болмағанына қарамастан, БЖЗҚ-ға түсімдер азаймағанын, керісінше ұлғайғанын, белсенді салымшылардың саны артқанын, халықты қамту (бірыңғай жиынтық төлем мен азаматтардың бір бөлігін «көлеңкеден» шығару есебінен) ұлғайғанын атап өткен жөн. Алайда азаматтардың зейнетақы жинақтарының аз болу проблемасы да көрініс тауып тұр, олар, ең алдымен, өкінішке орай, Қазақстандықтардың салыстырмалы түрде төмен кірістерімен байланысты.

БЖЗҚ корпоративтік стратегиясының маңызды аспектілерінің бірі – Қазақстанның зейнетақы жүйесін дамыту мен жаңғыртуға ерекше назар аударылды. Атап айтқанда, зейнетақы жинақтарының бір бөлігін пайдалану жөніндегі заңнамалық жаңалықтарды іске асыруды бастау үшін БЖЗҚ жүргізген дайындық жұмыстары туралы ақпарат ұсынылды. Сондай-ақ, ерікті зейнетақы жинақтарын дамытуды ынталандыратын бірқатар заңнамалық өзгерістер бекітілгені атап өтілді, олардың қабылдануына негіз БЖЗҚ ұсыныстары болды. Мысалы, 01.01.2021 ж. бастап жұмыс беруші аударған ЕЗЖ қызметкердің пайдасына жеке тұлғаның табысы ретінде қаралмайды, ал жұмыс беруші үшін мұндай шығыстар корпоративтік табыс салығын есептеу кезінде шегерімге жатқызылады; 01.05.2021 жылдан бастап ЕЗЖ салымшыларында, егер ЕЗЖ шотта кемінде 5 жыл болған жағдайда, есептелген инвестициялық табысты ескере отырып, оларды алу құқығы пайда болады; сондай-ақ 01.05.2021 жылдан бастап ЕЗЖ есепке алу үшін ЖЗШ ашудың мәлімдеусіз тәртібі енгізілетін болады, оларға, бар болған жағдайда, жеке тұлғалардың депозиттері бойынша кепілді өтемнің талап етілмеген сомалары есептелетін болады.

Сонымен қатар, БЖЗҚ 2020 жылға арналған Жаһандық зейнетақы активтері бойынша негізгі көрсеткіштер бойынша Global Pension Assets Study есебін ұсынды. Онда мемлекеттік те, жеке меншік те болып табылатын барлық алдын ала төленген зейнетақы активтеріне талдау жүзеге асырылды. Осы есепке сәйкес әлем елдерінің зейнетақы активтерінің 91-95% (немесе 52,5 триллион АҚШ доллары) 22 мемлекетке тиесілі, бұл ретте осы топ-22 мемлекеттің ішінде активтердің 92% - ға жуығы әлемнің 7 еліне (АҚШ, Жапония, Ұлыбритания, Канада, Австралия, Нидерланды және Швейцария) тиесілі. Қорытындылай келе, жүргізілген талдау авторлары дәл осы жинақтаушы зейнетақы жүйелері ағымдағы мыңжылдықтың бірінші нөмірі болып табылатынын атап өтті.

«БЖЗҚ» АҚ-ның 2020 жылғы қызметі туралы есепті назарға алу туралы ұсыныс түсті.

Дауыс бергендер:

«қолдағандар» – 10

«қарсы» - 0

«қалыс қалғандар» - 0.

Шешім қабылданды.

Күн тәртібіндегі 2 мәселе бойынша «БЖЗҚ» АҚ Басқарма төрағасы Жанат Құрманов сөз сөйледі. Ол «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экономикалық өсуді қалпына келтіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заңның қабылдануына байланысты 2021 жылдан бастап азаматтар зейнетақы жинақтарының бір бөлігін Тұрғын үй жағдайларын жақсарту және (немесе) тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлеміне кірмейтін емделуге және міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыруға ақы төлеу үшін, сондай-ақ жеке басқарушы компанияларға инвестициялық басқаруға беру үшін пайдалануға құқылы екенін атап өтті. Осыған байланысты бірқатар нормативтік-құқықтық актілер қабылданды. Сонымен қатар, басқарма төрағасы БЖЗҚ мен уәкілетті операторлардың Зейнетақы жинақтарын тұрғын үй жағдайларын жақсартуға және (немесе) емделуге ақы төлеуге алу кезіндегі өзара іс-қимыл схемасы туралы айтып, 2021 жылғы 26 ақпандағы мерзімінен бұрын алу бойынша өзекті статистиканы келтірді. Жанат Құрманов тұрғын үй жағдайларын жақсартуға арналған біржолғы зейнетақы төлемінің (БЗТ) орташа сомасын атап өтті, ол шамамен 5,3 млн теңгені құрайды, алайда ол бұл сома өңірге байланысты әр түрлі болатынын атап өтті. Мысалы, Маңғыстау облысында тұрғын үйге арналған БЗТ 8,4 млн теңгені, ал Атырау облысында бұл көрсеткіш 6,6 млн теңгені құрайды. Бірақ Нұр-Сұлтанда орташа төлем шамамен 5 млн теңгені құрайды, бұл ел бойынша орташа төлемнен аз.

Зейнетақы жинақтарының бір бөлігін инвестициялық портфельді басқарушыға аудару тетігі туралы ақпарат та ұсынылды, онда Қорға да, ИПБ-ға өзің келмей-ақ, БЖЗҚ сайты арқылы қаражатты аударудың қолайлылығы ерекше атап өтілді.

Сонымен қатар, Құрманов БЖЗҚ-дан ИПБ-ға қаражаттың бір бөлігін аударуға арналған алғашқы өтініштер туралы айтып берді. Осылайша, 26.02.2021 ж.) инвестициялық портфельді басқарушыларға ("Jysan Invest" АҚ, "Halyk Global Markets" АҚ, "BCC Invest" АҚ - "Банк ЦентрКредит" АҚ ЕҰ) 447,8 млн. теңгеден астам сомаға 169 өтініш келіп түсті, оның ішінде::

- кастодиан-банктердегі инвестициялық шоттарына аудару үшін 0 млн теңгеге 0 өтініш берушінің жинақтары аударылды;
- 12 өтініш бойынша бас тартылды;
- 388,8 млн теңгеден астам сомаға 157 өтініш өңдеуде.

Аударымның орташа сомасы шамамен 2,5 млн теңгені құрады. Сондай - ақ, Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің (ҚНРДА) талаптарына сәйкес келетін компаниялар тізімі ұсынылды: "First Heartland Jysan Invest" АҚ, "BCC Invest" АҚ - "Банк ЦентрКредит" АҚ еншілес ұйымы, "Halyk Global Markets" АҚ, "Halyk Finance "Қазақстан Халық Банкіне дейін" АҚ, "First Heartland Capital" АҚ, "Сентрас Секьюритиз" АҚ.

Алайда 2021 жылғы 26 ақпанда БЖЗҚ тек 3 компаниямен шарт жасасты - "First Heartland Jysan Invest" АҚ, "BCC Invest" АҚ - "Банк ЦентрКредит" АҚ-тың еншілес ұйымы және "Halyk Global Markets" АҚ».

Зейнетақы жинақтарын тұрғын үй жағдайларын жақсартуға мерзімінен бұрын пайдалану туралы ақпарат назарға алынсын деген ұсыныс түсті.

Дауыс бергендер:

«қолдағандар» – 10

«қарсы» - 0

«қалыс қалғандар» - 0.

Шешім қабылданды.

Күн тәртібінің 3-мәселесі бойынша "БЖЗҚ" АҚ Зейнетақы активтерін есепке алу және есептілік департаментінің директоры Зарина Байғалиева БЖЗҚ-дан төленетін біржолғы зейнетақы төлемдерінің сомаларына салық салу тәртібі туралы айтып берді.

БЖЗҚ-дан төленетін біржолғы зейнетақы төлемдерінің сомаларына салық салу тәртібін айқындау мақсатында "Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы" Қазақстан Республикасы Салық кодексінің 351-1-бабында тұрғын үй жағдайларын

жақсарту және (немесе) Қазақстан Республикасының зейнетақы заңнамасына сәйкес жүзеге асырылатын емделуге ақы төлеу мақсатында біржолғы зейнетақы төлемдерінен ЖТС (жеке табыс салығы) есептеу, ұстап қалу және төлеу ерекшеліктері көзделгені айтылды. Бұл ретте ЖТС салық кодексінің 320-бабында белгіленген мөлшерлемелерді (10% мөлшерінде) біржолғы зейнетақы төлемі сомасына қолдану арқылы есептеледі.

Салық кодексінің 351-1-бабы 2-тармағына сәйкес біржолғы зейнетақы төлемдерінің сомасынан ЖТС ұстап қалу және аудару жеке тұлғаның ЖТС ұстап қалу туралы өтінішіне сәйкес БЖЗҚ мынадай тәсілдердің бірі бойынша жүргізеді:

1) Кодекстің 351-бабында көзделген тәртіппен біржолғы зейнетақы төлемі жүзеге асырылған күннен кешіктірмей, бір мезгілде;

2) БЖЗҚ белгілеген зейнетақы төлемдері кестесі бойынша он алты жылдан аспайтын мерзім ішінде ай сайын тең үлестермен.

Зарина Байғалиева ЖТС алушылардың басым көпшілігі (90%) ЖТС төлеудің екінші тәсілін таңдағанын, ал бір мезгілде алушылардың тек 10% ғана төлейтінін атап өтті.

ЖТС ұстап қалу зейнетақымен қамсыздандыру саласындағы уәкілетті органмен келісу бойынша уәкілетті орган белгілеген нысан бойынша жеке тұлға БЖЗҚ атынан салық агентіне ұсынған ЖТС ұстап қалу туралы өтініштің негізінде жүргізіледі.

Осылайша, жеке тұлға Салық кодексінің 351-1-бабы 2-тармағының 2) тармақшасына сәйкес біржолғы зейнетақы төлемдерінен ЖТС ұстап қалу туралы өтініш берген кезде, БЖЗҚ зейнетақы төлемдеріне арналған БЖЗҚ белгілеген кесте бойынша зейнетақы жасына жеткен кезде ЖТС ұстап қалу мен аударуды жүзеге асырады.

Ол біржолғы зейнетақы төлемінен жеке табыс салығын есептеу, ұстап қалу және төлеу ерекшеліктерін айқындайтын Салық кодексінің 351-1-бабында салық шегерімдерін ұсыну көзделмегеніне ерекше назар аударды. Яғни ЖТС есептеу үшін салық салынатын базадан салық шегерімдері біржолғы зейнетақы төлемдері бөлігінде ғана қолданылмайды. Ал зейнетке шыққан кезде кейіннен алушының салық кодексінің 353-бабының 3-тармағында белгіленген тәртіппен БЖЗҚ-дан зейнетақы төлемдері кезінде салық шегерімдерін қолдану құқығы сақталады.

Сөз соңында ЖТС төлеудің таңдалған тәсілі бойынша мысалдар мен есептеу тәртібі келтірілді.

Зейнетақы жинақтарын мерзімінен бұрын пайдалану кезінде жеке табыс салығының төленуін түсіндіру бойынша ақпарат назарға алынуға ұсыныс түсті.

Дауыс бергендер:

«қолдағандар» – 10

«қарсы» - 0

«қалыс қалғандар» - 0.

Шешім қабылданды.

Күн тәртібінің 4-сұрағы бойынша "БЖЗҚ" АҚ Стратегиялық даму департаменті Стратегия және талдау басқармасының бас маманы Айжан Темірлан сөз сөйледі. Зейнетақы жүйелерінің жаһандық рейтингі жарияланды: Mercer CFA Institute Global Pension Index (MCGPI) 2020. Рейтинг индексі мынадай бірнеше индикатордан тұрады: зейнетақы төлемдері; зейнетақы жүйесінің құрылымы; жинақ деңгейі; мемлекеттік қолдау; зейнетақымен қамтамасыз етумен қамту деңгейі; зейнетақы активтерінің мөлшері; Демография; реттеу; басқару; Зейнетақы жинақтарын қорғау және т. б. Қазіргі уақытта әлемнің озық зейнетақы жүйелерінің топ-3 лидерлерінде – Нидерланды, Дания және Израиль.

БЖЗҚ жалпыға қолжетімді деректер негізінде жүргізген алдын ала бағалау бойынша Қазақстан бойынша жалпы балл 65,7 деңгейінде қалыптасты, бұл mcgpi рейтингінде 13-ші позицияға сәйкес келеді (Чилиден төмен – 67,0, Ирландиядан жоғары – 65,0). Қазақстанның MCGPI елдері бойынша орташа мәннен төмен бағасы "барабарлық" суб-индексінің индикаторы бойынша қалыптасты, оның жалпы индексінде ең үлкен үлес салмағы – 40%.

"Тұрақтылық" суб-индексі (35%) бойынша Қазақстанды top-10 mcgpi тізіміндегі елдермен салыстыруға болады және "тұтастық" суб-индексі (25%) бойынша Қазақстанды Top-20 mcgpi тізіміндегі елдермен салыстыруға болады.

Сөз соңында бүкіл әлемдегі зейнетақы жүйелері үшін MCGPI сарапшыларының жалпы ұсыныстары келтірілді:

- Азаматтарды зейнеткерлік жас алдындағы және зейнеткерлік жаста жұмыспен қамтуды ынталандыру, бұл зейнетақы жинақтарының және қарттықтағы зейнетақы кірісінің ұлғаюына ықпал ететін болады;

- Жинақтаушы зейнетақы жүйесі шеңберінде жалдамалы қызметкерлерді (жұмыспен қамтудың жаңа нысандарын қоса алғанда) және өзін-өзі жұмыспен қамтыған адамдарды қамтуды ұлғайту, көбісі зейнетақы жарналарының міндетті сипатынсыз немесе "автоматты түрде қатыспай" зейнетақы жинақтамайтынын назарға ала отырып»;

- Өмір сүру ұзақтығы өсуінің зейнетақымен қамтамасыз ету бойынша мемлекеттік бюджет шығыстарына әсерін есепке алу;

- Зейнетақы жинақтарын мерзімінен бұрын алуды шектей отырып, зейнетақымен қамсыздандыру мақсаттары үшін жинақтардың сақталуын қамтамасыз ету;

- Салымшылардың және жалпы қоғамның сенімін арттыру үшін зейнетақы жинақтары мен төлемдерін басқарудың тиімділігі мен ашықтығын қамтамасыз ету және т. б.

Бұл шаралар әмбебап және әлемнің барлық елдеріне, соның ішінде Қазақстанға да қолданылады. Осылайша, БЖЗҚ келтірілген ұсыныстарға сәйкес аталған шараларды біздің елде де қолдану әлеуетін көреді, осыған байланысты Қор ҚР Еңбек және әлеуметтік қорғау министрлігіне MCGPI ұсынымдары бойынша зейнетақы жүйесін одан әрі жаңғырту бойынша ұсыныстар жіберді.

Әлемдік MCGPI зейнетақы жүйелерінің тиімділік индексі туралы ақпарат назарға алынсын деген ұсыныс түсті.

Дауыс бергендер:

«қолдағандар» – 10

«қарсы» - 0

«қалыс қалғандар» - 0.

Шешім қабылданды.

Күн тәртібінің 5-мәселесі бойынша БЖЗҚ жанындағы Қоғамдық кеңес мүшесі Петр Своик бұған дейін Қазақстанның зейнетақы жүйесін реформалау бойынша өзінің бірқатар ұсыныстарын құрастырғанын хабарлады. Отырыс барысында Своик өзінің ұсынысы бойынша негізгі тезистерді қысқаша айтып берді. Ол шығындарды оңтайландыру және активтерді инвестициялық басқару сапасын жақсарту мақсатында бірыңғай әлеуметтік қор құру және бір әлеуметтік төлем енгізу арқылы әлеуметтік қамсыздандырудың бюджеттен тыс жүйесін шоғырландыру мәселесін зерделеуді ұсынды. Міндетті әлеуметтік сақтандыру және міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру қорлары БЖЗҚ – мен толассыз-туғаннан бастап зейнетақыға дейін, азаматтарды әлеуметтік сақтандыру жүйесіне біріктірілсін. Тиісінше, қызметкерлер мен жұмыс берушілерден жалақы аударымдары бір әлеуметтік төлемге біріктірілсін.

Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының ағымдағы төлемдерден бос қаражатын ұлттық бағдарламалар шеңберінде энергетикалық, көлік және тұрғын үй-коммуналдық инфрақұрылымға, негізінен дамытуды талап ететін, мемлекеттік тарифтік бақылаудағы бағыттарға инвестициялау қажет. Олардың қайтарымдылығы мен пайдалылығының тарифтік кепілдіктері бойынша. Бұл ретте тарифтік саясат ашық болуға тиіс, бұл жөнінде де ұсыныстар бар.

Бұл ұсыныстар Қоғамдық кеңестің кейбір мүшелерінің сұрақтарын және әлеуметтік сақтандыру жүйесі мен зейнетақы жүйесін салымшылардың жеке жинақтарымен біріктіру мүмкіндігіне қатысты келіспеушілікті тудырды. Сондай-ақ, Кеңес мүшелері зейнетақы

жинақтарын инвестициялау салымшылардың мүдделерін ескере отырып, тек нарықтық жағдайларда ғана жүргізілуі тиіс деген пікір білдірді. Кеңес мүшесі П. В. Своиктің зейнетақы жүйесін одан әрі дамыту жөніндегі ұсыныстарына қатысты мәселені қараудан алып тастау және оларды пысықтаған жағдайда қарау туралы ұсыныс келіп түсті.

Дауыс бергендер:

«қолдағандар» – 9

«қарсы» - 1

«қалыс қалғандар» - 0.

Шешім дауыс көптігімен қабылданды.

Күн тәртібіндегі 6 мәселе бойынша ағымдағы және ұйымдастырушылық мәселелер талқыланды. Атап айтқанда, Кеңестің барлық мүшелері жақында БАҚ-та айтылған Зейнетақы жинақтарын автокөлік сатып алуға пайдалануға рұқсат беру жөніндегі ұсынысқа үзілді-кесілді қарсы болды, өйткені мұндай сатып алу аса маңызды болып табылмайды, сонымен қатар уақыт өте келе өзінің бастапқы құнын тез жоғалтады. Жанат Құрманов әлемдік тәжірибеде Зейнетақы жинақтарын автомобильдер сатып алуға пайдаланудың мысалдары жоқ екенін атап өтті. Бірқатар елдерде салымшылардың нысаналы жеке шоттарында осындай жинақтарды бөлек қалыптастыру және есепке алу шартымен тұрғын үйге, емделуге, білім алуға және инвестициялауға нысаналы жинақтарды пайдалануға жол беріледі.

Отырыс соңында ҚК мүшелері келесі ҚК отырыстарын өткізудің ұйымдастырушылық сәттерін талқылады.

ШЕШТІ:

Отырыстың күн тәртібіндегі 1 мәселе бойынша "БЖЗК" АҚ-ның 2020 жылғы қызметі туралы есеп назарға алынсын.

Отырыстың күн тәртібінің 2-мәселесі бойынша зейнетақы жинақтарын тұрғын үй жағдайларын жақсартуға мерзімінен бұрын пайдалану және зейнетақы Қорына аудару туралы ақпарат назарға алынсын.

Отырыстың күн тәртібінің 3-мәселесі бойынша зейнетақы жинақтарын мерзімінен бұрын пайдалану кезінде жеке табыс салығын төлеуді түсіндіру жөніндегі ақпарат назарға алынсын.

Отырыстың күн тәртібінің 4-мәселесі бойынша МСГPI 2020 әлемдік зейнетақы жүйелерінің тиімділік индексі туралы ақпарат назарға алынсын.

Отырыстың күн тәртібінің 5-мәселесі бойынша Кеңес мүшесі П. В. Своиктің зейнетақы жүйесін одан әрі дамыту жөніндегі ұсыныстарына қатысты мәселе қараудан алынсын және олар пысықталған жағдайда қаралсын.

Отырыс төрағасы

Е.Бурабаев

Отырыс хатшысы

М.Алмаева